

Vesna Ivkov

*Univerzitet u Novom Sadu
Akademija umetnosti, Muzički departman
vesnaivkov@yahoo.com*

Tragom najstarijih tonskih zapisa vokalne muzičke tradicije Nemaca u Bačkoj*

Terenska istraživanja Gustava Kipers-Zonenberga u Bačkoj

Apstrakt: Putem ovog rada autor nastoji da doprinese istoriji domaće etnomuzikologije, donoseći nove podatke o terenskim istraživanjima Gustava Kipers-Zonenberga, koji su sprovedeni u Bačkoj za potrebe zvučnih snimanja i prikupljanja nemačkih tradicionalnih melodija. Cilj autorovog istraživanja usmeren je na ispitivanje mišljenja današnjih pripadnika nemačke nacionalne zajednice u Bačkoj o melodijama koje je svojevremeno prikupio Gustav Kipers-Zonenberg. Navedeni pristup i dobijena saznanja postaju osnova za sagledavanje daljih smernica istraživanja nemačke tradicionalne muzike na prostoru Srbije.

Ključne reči: Nemci, Bačka, tonski snimci, tradicionalna muzika, pesme

S obzirom na činjenicu da je nemački živalj u Bačkoj bio značajan činilac demografske, ekonomske, političke i kulturne politike od sredine 18. do sredine 20. veka, veoma bitne tragove ostavio je i na polju tradicionalnog muzičkog nasleđa. Za vojvođansku etnomuzikologiju, do sada nepoznati podaci o terenskim istraživanjima i snimanjima Gustava Kipers-Zonenberga (Gustav Küppers-Sonnenberg), između ostalog i na području Bačke, postaju nova naučna otkrića.¹

Neposredno pre početka Drugog svetskog rata, 1935. godine, Gustav Kipers-Zonenberg vršio je terenska etnomuzikološka istraživanja u Bačkoj. O njegovom boravku na pomenutom prostoru za sada nema dostupnih odnosno pouzdanih podataka, ali se smatra da beleška o tome sigurno postoji u župnim

* Ovaj rad predstavlja deo rezultata rada na projektu pod nazivom 'Muzička i igračka tradicija multietničke i multikulturalne Srbije' (broj 177024) koji finansira Ministarstvo prosvete i nauke Republike Srbije.

¹ Inicijativa za ova proučavanja došla je od strane dr Suzane Cigler (Susanne Ziegler), koja je sa svojim saradnicima 2011. godine u Berlinu uspešno organizovala etnomuzikološki skup posvećen Kipersovom istraživačkom radu. Inače, tonski snimci koje je načinio Gustav Kipers-Zonenberg sačuvani su u Fonogram-arhivu u Berlinu.

knjigama, koje je u vidu godišnjeg kalendara značajnih događaja i zbivanja gotovo svakodnevno, ili pak periodično, vodio mesni župnik. Kao svedočanstvo terenskog istraživanja Gustava Kipers-Zonenberga u Bačkoj 1935. godine ostali su tonski snimci 25 vokalnih melodija, sačuvanih na voštanim valjcima. Prema evidencionim podacima, ova zbirka tonskih snimaka načinjena je na 25 voštanih valjaka, koji su numerisani brojevima od 18-53. Podaci za arhiviranje zvučnih snimaka sadrže identifikacioni broj, broj valjka, mesto snimanja, redosled, naslov dokumenta, zapažanja. Terenska istraživanja na području Bačke vršena su pretežno u seoskim naseljima, a u manjoj meri u gradskim sredinama, u kojima je živio isključivo ili većinski nemački živalj. Tako je u Bukinu (danas Mladenovo u opštini Bačka Palanka) snimljeno ukupno 8 muzičkih primera, u Baču ukupno 2 muzička primera, u Novom Selu (danas Bačko Novo Selo u opštini Bač) ukupno 1 primer, u Srpskom Miletiću ukupno 13 muzičkih primera i Novom Sadu ukupno 1 muzički primer. Zvučni primeri koji su snimljeni u navedenim seoskim i gradskim sredinama označeni su kao 'nemački'. U pisanoj dokumentaciji naveden je naslov pesme, uz sporadične druge podatke kao što su informacije o izvođaču ('švapski dečaci', 'švapske devojčice' u Bukinu, 'pevala deca', 'grupa mladih' u Baču, 'od sina jednog miletičkog seljaka' u Srpskom Miletiću, 'južnonemački studenti' u Novom Sadu). Uz pojedine muzičke primere su navedeni podaci o kompozitoru (na primer 'Kantor Wüsch' u Srpskom Miletiću), uz naznake da je pisac teksta nepoznat, a zapisano je ime kazivača, odnosno osobe koja je pesmu interpretirala (na primer 'gospođa kantora Višta', ili 'deda Klem' u Srpskom Miletiću). Kao dodatne informacije, a koje mogu biti od važnosti za određivanje starosti pesme jesu zapažanja Gustava Kipersa o tome u kojem dobu svog života je kazivač naučio određenu pesmu (na primer 'deda Klem peva pesmu iz svojih momačkih dana'), ili pak da pesma pripada određenom ideološkom pravcu ('narodne pesme mladih švapsko-nemačkog Kulturbunda'). U zabeležene podatke spadaju i zapažanja o snimljenoj probi – pokušaju izvođenja pesme, kvalitetu i odeljku izvođenja određene melodije ('1. deo dobar', ili '2. deo nije dobar'), kao i uočavanja određenih kontaminacija u tom smislu da drugi deo neke melodije pripada drugoj pesmi ('Štajerski seljaci, 2. deo iz Šlezijskih seljaka'). Kako za etnomuzikologe, tako i za dijalektologe, od posebnog značaja je ukazano zapažanje o narečju Podunavskih Švaba ('švapske devojčice pevaju u svojstveno starom dijalektu Novog Sela'). Rubrika 'Zapažanja' donosi bitne informacije kako o izvođaču ('hor", 'čovek" 'jedna žena, ostali u pozadini", 'predvodnik i hor", 'muški hor", 'hor devojčica'), tako i o načinu interpretacije ('solo' ili 'jednoglasno', 'višeglasno', 'pevanje žene uz klavirsku pratnju', 'sa oponašanjem kukavice'). Pored toga, navedeni su i pojedini tehnički detalji o kvalitetu zvučnog snimka, koji utiču na dalju reprodukciju i mogućnost odnosno nemogućnost korišćenja snimljenih podataka ('1. deo loš', 'tekst dobro razumljiv', 'nerazumljiv tekst').

Nemci u Bačkoj u drugoj polovini 20. veka

Sredinom 30-ih godina 20. veka izraženi nacionalizam u Nemačkoj širio se celom Evropom i uzdrmao dosadašnju harmoniju života evropskog stanovništva. Ni Bačka, sa svojim raznolikim nacionalnim sastavom stanovništva, nije bila izuzeta od toga. Nakon što je počeo Drugi svetski rat, nacionalno-socijalistička ideologija nemačke države povećala je uticaj Rajha na nemačko stanovništvo, koje je živelo kao manjina u evropskim zemljama. Ova opšta pojava bila je evidentna i na primeru Nemaca u Bačkoj. To je, prosto rečeno, bio obrazac ponašanja nemačkih manjina u skoro svim sredinama jugoistočne Evrope. Tako su Nemci u Bačkoj, na osnovu sporazuma između nemačke i mađarske vlade, mogli da ispune obavezu ratne (vojne) službe u nemačkim vojnim jedinicama, međutim obrt ishoda rata, koji nije bio u korist nemačke armije, doprineo je tome da najveći deo nemačkog stanovništva Bačke izbegne u Austriju i Nemačku.

U periodu posle Drugog svetskog rata, društveno-ekonomski sistem je bio orijentisan na socijalistički model. Početak nacionalizacije zasnivao se na odlukama AVNOJ-a u vezi prelaska imovine neprijatelja u vlasništvo države. To se upravo odnosilo na imovinu nemačkog stanovništva, pošto su Nemci bili kolektivno okrivljeni za saradnju sa okupatorom. Većina Nemaca koji su po završetku Drugog svetskog rata ostali u Vojvodini, bili su odvedeni u logore. Vreme provedeno u zatočeništvu, preživeli logoraši su označavali najtežim periodom svog života. Loša iskustva su uticala na posleratno opredeljenje Nemaca da se izjašnjavaju kao Hrvati, Mađari ili Jugosloveni. Ta situacija, u antropologiji i etnologiji nazvana kao 'etnička mimikrija',² održala se više od četiri decenije na prostoru Vojvodine. Etničkoj mimikriji su dodatno doprinosili i mešoviti brakovi, koji su sklapani između Nemaca i pripadnika drugih nacionalnosti.

Zbog etničkog prikrivanja u periodu posle Drugog svetskog rata vojvodanski Nemci nisu koristili svoj maternji jezik. Čak veoma retko, nemački jezik je mogao da se čuje samo u komunikaciji članova porodice, a bilo je i takvih primera da stariji sa decom nisu pričali na maternjem jeziku, pa mladi nisu ni imali prilike da ga uče na tradicionalan način, usmenom predajom s kolena na koleno.³

U novije vreme, krajem 20. veka, statistički posmatrano, veoma je mali broj Nemaca koji žive na ovim prostorima i oni su naseljeni pretežno u gradovima, bitnim administrativnim, kulturnim i privrednim centrima kao što su Beograd, Novi Sad, Zrenjanin, Sombor, Kula, Apatin, Vršac, Pančevo i drugi.⁴ U periodu od kraja Drugog svetskog rata do 90-ih godina 20. veka, Nemci u Vojvodini ni-

² Detaljnije o etničkoj mimikriji Nemaca pisao je Aleksandara Krel. (Krel 2006)

³ U mešovitim brakovima često jedan jezik komunikacije nije bio jedini, pa je u pojedinim slučajevima prednost kada deca od detinjstva uče i govore bar dva jezika.

⁴ Poslednji popis stanovništva donosi podatak da na području Srbije živi 3.901 pripadnik nemačke nacionalne manjine, od toga 3.154 u Vojvodini. (Domonji, 2003-2004. 151)

su bili organizovani, niti su delovala njihova udruženja. Tek krajem 20. veka, ekspanzija međunacionaonih sukoba na području bivše Jugoslavije možda je bila ohrabrujuća okolnost da i pripadnici nemačke nacionalne zajednice započnu međusobno organizovanje i delovanje unutar nekih udruženja. U to vreme su nastala udruženja 'Die Donau' u Novom Sadu, 'Deutsche Volksverband' u Subotici, 'Deutschen Verein für gutnachbarschaftliche Beziehungen Karlowitz' u Sremskim Karlovcima, koja u osnovi imaju za cilj rekonstruisanje identiteta vojvođanskih Nemaca, negovanje jezika, kulturnog identiteta i prijateljskih odnosa sa pripadnicima drugih nacionalnih zajednica na području Vojvodine i Srbije.

Primena studije slučaja u proučavanju muzičke tradicije Nemaca u Bačkoj

Sama odrednica termina studije slučaja najpre se vezuje za terensko istraživanje, posmatranje, ili se odnosi na metode i tehnike koje se primenjuju tokom istraživanja. Na izvestan način ona se može dovesti u vezu sa statističkim metodom, ili se pak ona posmatra kao samostalni i zasebni istraživački postupak. U svojoj osnovi, studija slučaja sadrži empirijsko i teorijsko proučavanje, a neretko se za potrebe saznavanja koriste i kombinuju razni izvori.

Bogata raznovrsnost teorijskih implikacija koje su sadržane u proučavanju pojedinačnog slučaja, dovodi do toga da se metod slučaja oceni kao metod od izuzetno velike vrednosti u preliminarnim fazama istraživanja za otkrivanje značajnih veza među pojavama i za formulisanje hipoteza. 'Smatra se da su prednosti ovog metoda, pre svega, u domenu otkrića. Takođe, jedna od karakteristika ovog metoda jeste njegov holistički karakter, odnosno težnja da se očuva celina slučaja, njegov jedinstveni karakter, njegov razvoj'. (Шевкушић 2008, 240.)

Primena studije slučaja je prilično opravdana u društveno-humanističkim naukama, pogotovo zbog toga što se dobijeni podaci mogu kasnije primeniti u praksi. Studija slučaja je posebno dragocena u postupku vrednovanja toka istraživanja i opažanja interakcije ispitanika, odnosno učesnika koji su obuhvaćeni u istraživanju. U tom smislu cilj je da se opiše realni životni kontekst u kome se intervencija odvija, kao i da ispita one situacije u kojima intervencija koja se vrednuje nema jasan, pojedinačan set posledica. U određenom vidu, studija slučaja označava i tehnike i primenjene analize u pristupu pojedincu ili grupi, pri čemu se posebna pažnja usmerava na posmatranje objektivnih okolnosti u kojoj se posmatra ili proučava predmet, odnosno problem istraživanja.

U studiji slučaja bitno je postaviti nivoe posmatranja problema istraživanja, a ta hijerarhija nivoa se utvrđuje na osnovu odabira i unapred postavljenih kriterijuma.

Studija slučaja se može primeniti na primeru procesa ili utvrđivanja raznih odnosa, pri čemu se u skladu sa opravdanošću pretpostavljenog ciljnog elementa, odnosno u različitim ili precizno određenim fazama određene pojave ili problema istraživanja. Iako se u etnomuzikologiji studija slučaja često primenjuje, ona se u metodološkom smislu retko naziva tim imenom. Zbog uslova 'preživljavanja' pod maskom etničke mimkrije, te relativno malog broja pripadnika nemačke nacionalne zajednice, zbog gotovo zamrle muzičke tradicije Nemaca u Vojvodini, primena studije slučaja nalazi svoje opravdanje u definisanju karaktera proučavane pojave, pogotovo ako je tema istraživanja ređe proučavan problem te je potrebno stvaranje preliminarnih rezultata koji će upućivati na osnov daljih i detaljnijih istraživanja. Iako na primeru primene u etnomuzikologiji studija slučaja dobija svoje zapaženo mesto, ona ima i svoje nedostatke u pogledu nemogućnosti jednostavnog i kratkog saopštenja, ona daje mogućnost iskazivanja pristrasnosti te na prvi pogled ne može doprineti razvoju nauke, ali može postaviti temelje za dalje pravce istraživanja. S tim u vezi, čak samo deskriptivni pristup ima svojevrzne fenomenološke karakteristike i kao takav može dakode biti koristan u daljim proučavanjima.

Studija slučaja u ovom radu svedena na primer ispitanika – pripadnika tri generacije jedne porodice, sa ciljem spoznavanja njihovih verbalnih reakcija prilikom slušanja pesama koje je 1935. godine u Bačkoj snimio Gustav Kipers-Zonenberg. Snimci nemačkih pesama koje je on tom prilikom načinio predstavljaju najpre dokumentarnu arhivsku vrednost, a mogu poslužiti i u komparative svrhe. Ta komparacija može se vršiti na više različitih nivoa, a vertikalno-hronološki poredak razmatra problem varijante sa aspekta dva različita vremenska perioda, a to će upravo biti i tema ovog saopštenja.

Kako je iz istorijskih razloga posle Drugog svetskog rata nastala situacija da prema poslednjem popisu stanovnika u pojedinim mestima nema više nemačkog stanovništva, izbor današnjih istraživanja autora ovog rada je sveden na mesto Apatin, sredinu koja nije suviše urbana, a u pogledu nemačke kulture beleži značajne istorijske tragove i današnju živu aktivnost.⁵ Sagovornici, odnosno ispitanici su bili predstavnici tri generacije jedne porodice, odnosno dve žene: baka Rozaline Probst, rođena 1922 (ispitanik A), kćer Ingrid Mašić rođena 1941. godine (ispitanik B), i Boris Mašić, sin Ingrid Mašić, rođen 1966. godine (ispitanik C). Ova porodica je u Apatinu oduvek važila kao muzički nadarena, pa čak i kao produžetak loze čuvene porodice Horn, koja se bavila proizvodnjom muzičkih instrumenata. Ispitanici su najpre upoznati sa nastojanjem autora ovog rada da proučava nemačku tradicionalnu muziku, na osnovu čega je odmah zadobijena njihova naklonost, simpatije, razumevanje i saradnja. Prilikom terenskog rada i razgovora sa kazivačima, radi upoznavanja

⁵ Metode koje su na terenu primenjene su biografska metoda, metoda upitnika, direktne opservacije, eksperimenta.

sa muzičkom gradom autor ovog rada najpre čita naslove pesama i kazivač A je odmah reagovala kako 'zbog starosti neće ništa prepoznati'. To je svakako bio pokazatelj trenutne treme i uzbuđenja, dok je osoba B sve pažljivo slušala i odmah ukazivala na sadržaj naslova tih melodija u štampanim pesmaricama koje poseduje i koje se danas u Nemačkoj mogu naći u prodaji. Pritom je, ne misleći na odlike dijalekta, gledajući popis melodija koje je načinio Gustav Kipers, ispitanik C ukazao na to kako su naslovi pesama 'pogrešno napisani'. Pri puštanju tonskog zapisa prve pesme, osoba A je rekla da se seća kako se ova melodija u Apatinu pevala pri sastancima raznih udruženja. Pesmu 'Wenn ich ein Vöglein war' su prepoznali svi i odmah su konstatovane varijante ove pesme u pesmaricama, a evidentno je da je Gustav Kipers 1935. godine zabeležio melodiju kakvu današnji ispitanici ne poznaju. Pri slušanju pesme u kojoj se spominje drvo lipe, osoba B konstatuje da je u prošlosti drvo lipe imalo ritualni značaj i zbog toga postoji veliki broj pesama o tom drvetu. Nažalost, ova pesma koju je snimio Gustav Kipers nije poznata ispitanicima. Bez pomena naslova, rekoh da poslušaju sledeće dve pesme i na to je osoba A hitro reagovala rekavši da su te pesme bile slušane u vreme procvata Kulturbunda i njih 'su izvodile zanatlije, a ne oni koji su išli u građansku školu'.⁶ Pesma 'Fern vom Land der Ahnen' je po naslovu i zvuku poznata osobi A, ali pokušavajući da peva uz emitovanje zvučnog snimka, ona nijednu pesmu nije mogla melodijski i tekstualno da proprati. Za razliku od nje, osoba B je mnogo pesama melodijski propratila uz puštanje zvučnog snimka, pevajući tiho na neutralni slog, bez znanja teksta. Ona je takođe konstatovala da su pesme koje prepoznaje 'opšte poznate', a one koje ne može da raspozna su pesme lokalnog tipa, poznate samo određenoj lokalnoj sredini. U nekadašnjem izvođenju pesme 'Die schwäbische Isenbohn', konstatovane su tekstualne razlike u odnosu na danas poznatu varijantu zbog prisustva dijalekta, kao i po pomenu mesta Crvenka, umesto imena nemačkih gradova koji se navode u savremenoj varijanti i novijim nemačkim pesmaricama.

Preslušavanje zvučnih snimaka koje je načinio Gustav Kipers-Zonenberg animiralo je živu interpretaciju, pa je osoba B između ostalog, solo, nadahnuto opevala pesmu 'Auf der schwäbische Eisenbahn', podsećajući se teksta iz pesmarice. Pored zapažanja da je grupa švapskih devojaka u Baču 1935. godine opevala pesmu 'Die schwäbische Isenbohn' u G duru sa ton finalisom na g1 (notni zapis 1), a osoba B intonativno niže u C duru (notni zapis 2), konstatuje se energičnija i poletnija nekadašnja interpretacija grupe mladih, za razliku od solo izvođenja današnjeg ispitanika.⁷ U pogledu kretanja melodije, poredeći za-

⁶ Ovde je reč o pesmama koje je Gustav Kipers zabeležio pod brojem 28 i 29. Viđeti tabelarni prikaz.

⁷ Zbog teže razumljivosti pevanog sadržaja, prva strofa pesme 'Die schwäbische Isenbohn' iz 1935. transkribovana je bez teksta. Iako je u informacijama o Kiperso-

pise savremene interpretacije ove pesme (notni zapis 2) i izvođenja od pre nepunih osam decenija (notni zapis 1) uočavaju se minimalne razlike i to u kadenci. U pogledu poetske osnove, u interpretaciji iz 1935. godine refren je satkan od reči rula, rula, rula la, a savremena interpretacija podrazumeva upotrebu refrena hojla, hojla hojla hi. Na formalnom planu, razlika je primetna samo na planu refrena, koji je 1935. godine izveden bez ponavljanja, a osoba B je 2011. godine, refren pevala dva puta, što dovodi do složenijeg uobličavanja forme. To što se osoba B prilikom interpretacije uz pomoć štampane publikacije priseća teksta i kretanja melodije ukazuje na povratni uticaj knjige, čiji je, između ostalog, cilj upravo aktiviranje pasivnog znanja. Stoga se melodijska linija u izvođenju osobe B, koja je muzički obrazovana, u poistovećuje sa onom u notnom zapisu u pesmarici i na taj način predstavlja prezentaciju muzičkog folkloru 'iz druge ruke', za razliku od prezentacije živog nemačkog muzičkog folkloru koju je imao priliku da 1935. godine čuje i zabeleži Gustav Kipers-Zonenberg.

Završna razmatranja

Evokacije nekadašnje nemačke muzičke tradicije s područja Bačke putem postojanja zvučnih snimaka Gustav Kipers-Zonenberga, između ostalog, danas imaju etičke smernice, u svakom smislu budeći poštovanje prema Kipersovom istraživačkom podvigu u prvoj polovini 20. veka, koji danas ima veliki istorijski značaj. Zvučni snimci koje je 1935. godine načinio Gustav Kipers-Zonenberg na području Bačke, podsećaju nas na to da je nemačka tradicionalna vokalna praksa imala živopisan put, bila je postojana i negovana. I ne samo što je ona sama po sebi imala izražajan kolorit, ona je bila bitan element duhovnog života pripadnika nemačkog naroda. Kontakt današnjeg slušaoca sa melodijama koje je Kipers snimio u Bačkoj, ne može se svesti samo na procenu arhivske i istorijske vrednosti, nego ima i bitan emocionalni segment, jer je pesma medijum korespondencije nekadašnjeg izvođača i današnjeg slušaoca. Ovi zvuci iz prošlosti pobudili su veliku pažnju slušalaca koji su odabrani kao ispitanici za potrebe pisanja ovog rada. Upoznavanje kazivača sa primerima melodija koje je snimio Zonenberg rezlutira činjenicom da su pojedine melodije i tekstovi ispitanicima u potpunosti poznati, delimično poznati, ili pak nepoznati. Stepenu poznavanja određenih pesama doprinosi ispitanikovo poznavanje maternjeg jezika, dar i naklonost muzici, te upućenost u zbirke pesama koje sadrže notne i tekstualne zapise nemačkih tradicionalnih pesama. Za stariju generaciju ispitanika slušanje Zonenbergovih zvučnih snimaka je na neki način bilo podsećanje na melodije koje su se nekad pevale, dok je srednja ge-

vim zvučnim snimcima iz Bačke naznačeno da je ova pesma izvedena jednoglasno, pri pojavi refrena se uočava i prateći glas.

neracija uočavala paralele s istim melodijama i mogućim varijantama koje i danas žive i poznate su u muzičkoj praksi. Ipak, mlađa, odnosno treća generacija ispitanika predstavlja zaseban slučaj po tome što se na primeru njene percepcije uočava nedovoljno poznavanje jezika, odnosno nekadašnje pa i današnje nemačke muzičke tradicije. Tome u prilog idu sve posledice etničke mimikrije i stanja hibernacije, ali sada u periodu buđenja nacionalne svesti i rada na polju očuvanja nemačkog kulturnog identiteta otvaraju se mnogi putevi i mogućnosti delovanja. Iz tog razloga, pored zanimljivog, inspirativnog i korisnog komparativnog pristupa u zapažanju odlika nemačkih pesama nekad i sad, moguće je sprovođenje edukativnih muzičkih aktivnosti. Kako je učenje nemačkog jezika, otvaranje zabavišta i škola na stranom jeziku danas postalo uobičajena praksa u Vojvodini, ponovno oživljavanje dela nemačkog vokalnog narodnog muzičkog stvaralaštva našlo bi svoje opravdanje i potpuni smisao. Na taj način mnogi, pa i Kipersovi tonski zapisi bi imali ne samo arhivski i istorijski epitet, nego bi bili primenljivi i za potrebe edukacije. Uz strategijsko osmišljavanje, projekti u tom smeru imali bi visok stepen izvodljivosti i to svakako treba da postane jedna od prioritarnih aktivnosti koji se odnose na današnje očuvanje i negovanje kulturnog identiteta Nemaca u Vojvodini.

Tabela 1: popis melodija koje je Gustav Kipers-Zonenberg snimio u Bačkoj 1935. godine

Identnr.	Walze	Aufn.ort, Aufn.datum	Zuordnung	Titel Dokumentation	Bemerkungen
VII W 8374	18	Bukin. Batschka	Deutsche	"Der Jockeli und mein Bua". ges. v. Schwabenburschen.	Vorsängerund Chor. 2 mal.
VII W 8375	19	Bukin. Batschka	Deutsche	"Der tappige Bua". ges. v. Schwabenburschen.	Solo Mann. viele Strophen.
VII W 8376	20	Bukin. Batschka	Deutsche	"Wenn ich ein Vöglein wär". ges. von Schwabemädeln.	Andere Melodie! Chor mehrstimmig.
VII W 8377	21	Bukin. Batschka	Deutsche	"Köln am Rhein du schönes Städtchen". ges. von Schwabemädeln.	Chor mehrstimmig. Teilweise Schimmelbefall.
VII W 8378	22	Bukin. Batschka	Deutsche	"Das schönste auf der Welt" ges. von Schwabemädeln.	Chor mehrstimmig.
VII W 8379	23	Bukin. Batschka	Deutsche	a. "Je höher Kirchturm", b. "Dort unter den schattigen Linden", gesungen von Schwabemädeln.	Chor mehrstimmig. Vom 2. Lied nur die 1. Strophe.
VII W 8380	24	Bukin. Batschka	Deutsche	24. "Wenn ich am Fenster stehe, und in die Ferne seh", (Tirolerland) gesungen von Schwabemädeln.	Chor mehrstimmig. Am Schluß noch anderes Lied.

VII W 8381	25	Bukin. Batschka	Deutsche	"Kehr ich einst in meine Heimat wieder", gesungen von Schwabenmädeln.	Chor mehrstimmig.
VII W 8384	28	Batsch. Batschka	Deutsche	Volkslieder der Jugendgruppe der schwäbisch-deutschen Kulturbundes.	Chor mehrstimmig. Störton in der Mitte der Walze (Schimmel?) 2 Lieder
VII W 8385	29	Batsch. Batschka	Deutsche	Volkslieder der Jugendgruppe der schwäbisch-deutschen Kulturbundes.	Chor einstimmig.
VII W 8395	38	Srpski Miletic	Deutsche	Großvater Klemm singt Lieder aus seiner Jugendzeit. "Ich bin ein froher Wandersmann".	Mehrere einstimmig.
VII W 8396	39	Srpski Miletic	Deutsche	Großvater Klemm singt Lieder aus seiner Jugendzeit: "Vetter Michel wohnt an der Lämmer, Lämmer Straß, er kann machen was er will".	Mann solo, andere im Hintergrund.
VII W 8397	40	Srpski Miletic	Deutsche	Großvater Klemm singt Lieder aus seiner Jugendzeit: "Die dummen Eheleut".	Mann solo. Einige fehlerhafte Stellen auf der Walze.
VII W 8397	41	Srpski Miletic	Deutsche	Großvater Klemm hält eine Bauernpredigt	Text nicht zu verstehen.
VII W 8399	42	Srpski Miletic	Deutsche	"Das Lerchenfelder-Lied"	Eine Frau singt, andere im Hintergrund.
VII W 8400	43	Srpski Miletic	Deutsche	"Der steierische Bauer", gesungen von einem Mileticter Bauersohn ("Ich bin nun schon sieben Jahr in der Stadt nicht gewest".) 1. Teil, gut.	Sologesang. Text ganz gut zu verstehen.
VII W 8401	44	Srpski Miletic	Deutsche	"Der steierische Bauer", gesungen von einem Mileticter Bauersohn ("Ich bin nun schon sieben Jahr in der Stadt nicht gewest".) 2. Teil, nicht gut.	Sologesang. Text ganz gut zu verstehen. Tonhöhenänderung nach 1/3, danach Neuanfang mit ST
VII W 8417	45	Srpski Miletic	Deutsche	"Der steierische Bauer", gesungen von einem Mileticter Bauersohn ("Ich bin nun schon sieben Jahr in der Stadt nicht gewest".) 2. Teil, gut.	Sologesang. Schimmelbefall.
VII W 8418	46	Srpski Miletic	Deutsche	Probe von "Steierischen Bauern". 2. Teil vom Schlesischen Bauern (?)	Sologesang 1. Teil was anderes! 2. Steirische Bauer.
VII W 8419	47	Srpski Miletic	Deutsche	"Du denkst, du gehst amol spazieren und laßt dich amol rasieren".	Sologesang. Frau singt im Hintergrund mit.
VII W 8420	48	Srpski Miletic	Deutsche	"Fern vom Land der Ahnen". Text von: ?? Komponist; Georg Wüsch, Kantor in Srpski Miletic. Gesang: Frau Kantor Wüsch.	Frau Gesang mit Klavierbegleitung. Leichter Schimmelbefall: 1. Teil schlecht.

VII W 8421	49	Srpski Miletic	Deutsche	"Saarlied". Text von ?? Komponist Georg Wüsch, Gesang Frau Kantor Wüsch. 2 Volkslieder aus der Batschka: 1. Karabocker Hochzeitslied, 2. Dortdrunten in der Kleinhäuslergaß. 2. Gruss aus der Batschka, Probe.	Frau Gesang mit Klavierbegleitung. Am Schluß Rede.
VII W 8422	50	Srpski Miletic	Deutsche	Volkslieder, von Kindern gesungen, Studien.	Chor einstimmig. tonhöhe nicht gehalten.
VII W 8424	52	Novi Sad	Deutsche	Sudetendeutsche Studenten singen Volkslieder im Dialekt: "Es wor amol an kleiner Mon". "Weit ist der Weg zurück ins Heimatland".	Männerchor.
VII W 8425	53	Novo Selo	Deutsche	1. Gruss aus Batschka (vgl. 49/4) 2. Die schwäbische Isenbohn. Schwabenmädel singen in dem sehr eigenen alten Dialekt von Novo Selo. 3. Der Kukuk dgl.	Ansprache Frau (Fortsetzung W. 49) dann Stimnton 2. Mädchen Chor einstimmig. 3. Männerchor mit Imitation des Kuckucks.

Notni zapis 1: transkripcija pesme 'Die schwäbische Isenbohn' prema zvučnom snimku Gustava Kipers-Zonenberga (1935. godina)

Die schwäbische Isenbohn

Mädchen Chor einstimmig
Schwabenmädel singen in dem sehr eigenen alten Dialekt von Novo Selo, Batschka
Identnr. VII W 8425, Walze 53
Sammlungen Gustav Küppers-Sonnenberg, Sammlung Balkan 1935
Transkription: Vesna Ivkov

♩ = cca 113

Stimme

The musical notation consists of three staves. The first staff is labeled 'Stimme' and begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time signature (C). It contains a melodic line with a tempo marking '♩ = cca 113'. The second staff starts at measure 3 and continues the melody. The third staff starts at measure 5 and is labeled 'Ref. *mehrstimmig', showing a chordal accompaniment with multiple notes per measure.

Notni zapis 2: transkripcija pesme 'Auf der schwäbische Eisenbahn' prema zvučnom snimku autora ovog rada (2011. godina)

Auf der schwäbische Eisenbahne

Ingrid Mašić (geb.Probst), 60 Jahre alt

Apatin, 10. April 2011.

D: F/August 2011, DSCF3719.avi

Transkription: Vesna Ivkov

Stimme $\text{♩} = 96$

Auf der schwä - bi-sche Ei - sen - bah - ne gibt es vie - le Halt - sta - tio - ne:

Stutt - gart, Ulm und Bi - be - rach, Mek - ke - beu - re, Dur - les - bach!

5 Ref.

Cheu - la, cheu - la, cheu - la chi, cheu - la, cheu - la, cheu - la chi.

Stutt - gart, Ulm und Bi - be - rach, Mek - ke - beu - re, Dur - les - bach!

o. f. g1=c1

Literatura

Domonji, Pavel, 'Položaj malih manjina u Vojvodini', *Habitus*, 9/10, 147-166.

Крел, Александар, 'Промене стратегије етничког идентитета Немаца у Суботици у другој половини XX века'. *Гласник Етнографског института САНУ*, LIV, 2006, 319-332.

Шевкушић, Славица, 'Квалитативна студија случаја у педагошким истраживањима: сазнајне могућности и ограничења' *Зборник Института за педагошка истраживања*, 40, 2, 2008, 239-256.

Vesna Ivkov

University of Novi Sad
Academy of Arts, Music Department

Tracing the Oldest Audio Recordings of Vocal Musical
Tradition of Germans in Bačka
The Field Research of Gustav Kipers-Sonenberg in Bačka

This paper represents an attempt by the author to contribute to the history of ethnomusicology in Serbia, by bringing to light new data on the fieldwork conducted by Gustav Kipers – Sonenberg in Bačka for the purposes of making audio recordings and collecting German traditional melodies. The aim of the research is to study the opinions of contemporary members of the German national community in Bačka on the melodies gathered by Gustav Kipers – Sonenberg. This approach and the data gathered become the basis for considering further directives for the study of German traditional music in Serbia.

Key words: Germans, Bačka, audio recordings, traditional music, songs

Sur la trace des enregistrements sonores les plus anciens
de la tradition musicale vocale des Allemands dans la Bačka
*Les recherches de terrain de Gustave Kippers-
Sonenberg dans la Bačka*

Par cet article, l'auteur s'efforce de contribuer à l'histoire de l'ethnomusicologie nationale, apportant de nouveaux faits sur les recherches de terrain de Gustave Kippers-Sonenberg, menées dans la Bačka pour les besoins des enregistrements sonores et de la collecte des mélodies traditionnelles allemandes. L'objectif de cette étude est d'examiner l'opinion des membres actuels de la communauté allemande dans la Bačka sur les mélodies autrefois recueillies par Gustave Kippers-Sonenberg. L'approche évoquée et les savoirs acquis deviennent la base de l'analyse des directions futures des recherches sur la musique traditionnelle allemande sur le territoire de la Serbie.

Mots clés: Allemands, Bačka, enregistrements sonores, musique traditionnelle, chansons

Primljeno / Received: 14. 06. 2013.

Prihvaćeno / Accepted for publication: 26. 06. 2013.